

SÜREK Alevilik – Bektaşılık ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı 5, 2025, 116-122.

E-ISSN: 3023-5529

Tanıtma / Review

CENGİZ GÜNDOĞDU (2007). HACI BEKTÂŞ-I VELÎ-ÖĞRETİSİ VE TAKİPÇİLERİ HAKKINDA METODİK YENİ BİR YAKLAŞIM. ANKARA: AKTİF YAYINEVİ. 354 S. ISBN: 978-975-8986-34-7

CENGİZ GÜNDOĞDU (2007). HACI BEKTÂŞ-I VELÎ- A NEW METHODOLOGICAL APPROACH TO HIS TEACHINGS AND FOLLOWERS. ANKARA: AKTİF PUBLISHING HOUSE. 354 P. ISBN: 978-975-8986-34-7

İsmail Sefa BİTİRMİŞ

Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, Alevilik Araştırmaları Enstitüsü

sefa.bitirmis@inonu.edu.tr

 0000-0001-9033-9689

ÖZ

Geliş Tarihi:
(Received)
07.10.2025

Kabul Tarihi:
(Accepted)
10.12.2025

Yayın Tarihi:
(Published)
31.12.2025

Anahtar Kelimeler

Hacı Bektaş Veli
Bektaşılık
Paradigma

Keywords

Hacı Bektaş Veli
Bektashism
Paradigm

Bu çalışma, Cengiz Gündoğdu tarafından kaleme alınan ve 2007 yılında yayınlanan “*Hacı Bektaş-ı Velî-Öğretisi ve Takipçileri Hakkında Metodik Yeni Bir Yaklaşım*” isimli eserin yayın değerlendirmesini konu edinmektedir. Eserde tarihî, menkıbevi ve güncel kaynaklardan karşılaştırmalı bir biçimde yararlanılarak, Hacı Bektaş Veli ve Bektaşılık olgusu farklı bir bakış açısı ile sunulmaktadır. Hacı Bektaş Veli’nin düşünme ve davranış biçimi Hacı Bektaş paradigması şeklinde tanımlanarak, onun öğretileri ve Bektaşılık olgusu detaylı olarak ele alınmaktadır. Thomas S. Kuhn’un paradigmatik değişim modeli çerçevesinde Hacı Bektaş paradigmasının ortaya çıkışı, gelişimi, kriz ve dönüşüm süreçleri akademik düzeyde incelenmektedir. Seçmecî olmaktan ziyade bütüncül bir bakış açısıyla ele alınan eserde Hacı Bektaş Veli’nin sevgi, hoşgörü ve toplumsal barış zemininde, kâmil insan-fazıl toplum modeli üzerinde durulmaktadır. Eser, Hacı Bektaş Veli’yi tarafsız ve bütüncül olarak farklı bir perspektiften ele alması bakımından önem arz etmektedir. Sonuç olarak bu eser, Bektaşılık araştırmalarına metodolojik bir katkı sunmakta ve literatürde önemli bir başvuru kaynağı olarak öne çıkmaktadır.

ABSTRACT

This study examines the publication of Cengiz Gündoğdu’s work, “*Hacı Bektaş-ı Velî-A New Methodical Approach to His Teachings and Followers*”, published in 2007. This work presents Hacı Bektaş Veli and Bektashism from a different perspective, drawing comparatively on historical, hagiographic, and contemporary sources. Hacı Bektaş Veli’s way of thinking and behavior is defined as the Hacı Bektaş paradigm, and his teachings and the phenomenon of Bektashism are examined in detail. Within the framework of Thomas S. Kuhn’s paradigmatic change model, the emergence, development, crisis, and transformation processes of the Hacı Bektaş paradigm are analyzed academically. Approached from a holistic rather than selective perspective, the work focuses on Hacı Bektaş Veli’s model of the perfected human being and virtuous society, grounded in love, tolerance, and social peace. The work is important in that it deals with Hacı Bektaş Veli from a different perspective, in an impartial and holistic manner. In conclusion, this work offers a methodological contribution to Bektashism research and stands out as an important reference source in literature.

Atf/Cite as: Bitirmiş, İ. S. (2025). Cengiz Gündoğdu, 2007, Hacı Bektaş-ı Velî - öğretisi ve takipçileri hakkında metodik yeni bir yaklaşım. Ankara, Aktif Yayınevi. *SÜREK Alevilik – Bektaşılık ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 116-122.

© 2025 Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Enstitüsü. Her hakkı saklıdır. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Hacı Bektaş Veli Research and Application Institute. All rights reserved.

Giriş

Bu çalışma, Cengiz Gündoğdu tarafından kaleme alınan “*Hacı Bektaş-ı Velî-Öğretisi ve Takipçileri Hakkında Metodik Yeni Bir Yaklaşım*” isimli eserin tanıtım ve incelenmesini konu edinmektedir. Aktif Yayınevi tarafından 2007 yılında basılan eser 354 sayfadan oluşmaktadır. Eser, dipnotlarda atıflara ve ilave açıklamalara yer verilerek akademik bir titizlikle ele alınmıştır. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Ana Bilim Dalı bünyesinde öğretim üyesi olarak görev yapan yazar Cengiz Gündoğdu’nun Hacı Bektaş Velî hakkında çeşitli akademik yayınları mevcuttur.

Yazarın konu ile ilgili yayınlarından bahsetmek gerekirse; öncelikle incelemesini yaptığımız kitabı gözden geçirip geliştirerek eserde bahsi geçen paradigmayı daha geniş çerçevede ele aldığı *Hacı Bektaş-ı Velî ve Kâmil İnsan-Fâzıl Toplum Paradigması* (Gündoğdu, 2020) isimli eseri mevcuttur. İçeriği bu iki kitaba benzemekle birlikte bilgilerin nispeten kısa verildiği daha küçük hacimli *Hacı Bektaş-ı Velî* (Gündoğdu, 2021) isimli kitabı ise konu hakkında bilgi edinmek isteyen okuyucular için giriş mahiyetindedir. Ayrıca Hacı Bektaş Velî konusunda günümüze değin çok sayıda eser kaleme alındığından dolayı, yazarın kendisi gibi akademisyen olan iki araştırmacının kitabı hakkında bilgi verip mukayese etmekle yetineceğiz. *Geleneksel Algıdan Gerçekliğe Hacı Bektaş Velî Tarihsel Bir Yaklaşım* (Yıldız, 2019) isimli eser, genel olarak Hacı Bektaş Velî’nin diğer önemli şahsiyetlerle ilişkisine yer vererek 13. yüzyılda Anadolu’daki tarihî, dinî ve sosyokültürel yapı içerisinde Hacı Bektaş Velî’nin menkıbeler/efsaneler ardındaki gerçek kişiliğine odaklanmaktadır. *Hikmet Kapısı Hacı Bektaş-ı Velî* (Maden, 2019) isimli eserde ise Hacı Bektaş Velî, yaşadığı zamana ve zemine sığmayarak şöhreti yayılan bir kanaat önderi olarak takdim edilmekte ve onun şahsına yüklenen menkıbevi unsurların toplumsal kimliği ile bütünleştiği ifade edilmektedir. İncelemesini yaptığımız eser, bu iki esere nispetle daha akademik bir dille, bütüncül ve farklı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Eserin özgünlüğü metodik yeni bir yaklaşım olarak ifade edilen paradigmatik değişim modelinin baz alınması ve uyarlanmasından ileri gelmektedir.

Yazar, objektif okumalar neticesinde meydana getirdiği eserin önsöz bölümünde, eseri hazırlamadaki amacının Bektaşilik olgusunun çerçevesini ilmi esaslar ışığında çizmek olduğunu belirterek, Hacı Bektaş Velî ve öğretisini farklı bir bakış açısı ve metodik yeni bir yaklaşımla ele almıştır (Gündoğdu, 2007, s. 10). Bu metodik yaklaşımda, Thomas S. Kuhn’un paradigmatik değişim modeli baz alınarak Hacı Bektaş paradigmasına uyarlanmış ve bu paradigmanın ortaya çıkış, gelişim, kriz ve dönüşüm dönemleri sistematik olarak incelenmiştir. Eserde, seçmecî yerine bütüncül bir yaklaşım tarzı tercih edilerek, uzun dönemli sosyolojik süreçler ve bu süreçlerin iç ilişkileri analitik bir biçimde işlenmeye çalışılmıştır. Giriş bölümü dışında, üç ana bölüm ve sonuç bölümünden müteşekkil bu eserin giriş bölümünde kavram, tanım ve kaynaklara yer verilerek, özellikle paradigma kavramı üzerinde durulmuş; Hacı Bektaş Velî’nin dinî ve manevî şahsiyetinin, karizmatik liderlik/otorite kavramı çerçevesinde ele alınabileceği ileri sürülmüştür. Bununla beraber, heterodoksi ve ortodoksi kavramları ekseninde Hacı Bektaş öğretisini tanımlamada kullanılan farklı ölçütlere değinilmiştir. Ayrıca bu öğretinin tanımlanması noktasında kullanılacak kaynaklar incelenerek, konunun tarihî kaynakların eksikliği ve menkıbe geleneği içinde şekillenişinin nedenleri ifade edilmeye çalışılmıştır. Kaynaklar bölümünde, Hacı Bektaş Velî’ye atfedilen eserlere de yer verilerek ona aidiyeti tartışılmıştır.

Eserin birinci bölümünde, Hacı Bektaş Velî’nin tarihî kişiliği, kimliği ve öğretisinin kaynaklarına yer verdikten sonra Hacı Bektaş Velî ve Ahmed Yesevi ilişkisine değinilmiştir. Hacı Bektaş Velî’nin yaşamına dair bilgiler kısıtlı olmakla birlikte, onun manevî terbiye ve tahsilini Horasan bölgesinde edindiği, Orta Asya’dan Anadolu’ya yaşanan derviş göçleri sırasında kendisine bağlı Türkmen aşireti ile beraber Anadolu’ya geldiği ifade edilmiştir (Gündoğdu, 2007, s. 61). Orta Asya tasavvuf geleneğinde, bilhassa Arapça, Farsça ve Türkçe’nin yaygın olarak kullanıldığı ve önemli dinî merkezlerden olan Horasan bölgesinde Melametilik akımının yaygın olduğu vurgulanmıştır. ‘Horasan Erenleri’ tabirinin genellikle Horasan’dan gelen ve melamet anlayışını benimseyen sûfiler için kullanıldığı; ancak bu tabirin kapsamının genişletilerek Melametiyye mesleği dışındaki zümreleri de içine alacak şekilde ifade etmenin daha doğru olduğu belirtilmiştir (Gündoğdu, 2007, s. 84). Hacı Bektaş Velî-Ahmed Yesevi ilişkisi hususunda, ikisi arasında somut ve doğrudan bağlantı kuracak yeterli veri olmamakla birlikte Hacı Bektaş’ın Yesevi’den etkilendiği düşüncesinin gayet doğal olduğu; zira Yesevi geleneği ile Anadolu tasavvufu arasında en sıkı ilişkinin Hacı Bektaş Velî’nin şahsında tezahür ettiği ifade edilmiştir. Ancak yazar bu noktada, Köprülü ve Ocak’ın aksine Ahmed Yesevi’nin Sünni tasavvuftan uzak, heterodoks bir Türkmen babası olduğu görüşünü kabul etmemektedir (Gündoğdu, 2007, s. 90). Ahmed Yesevi ile kurulan silsile bağı

sorgulanırken Lokman Perende figürüne ihtiyatlı yaklaşılması gerektiği belirtilerek, bu figürün rolü de kritik bir şekilde analiz edilmiştir.

Eserin ana temasının temellendirildiği ikinci bölümde, 'kâmil insan-fazıl toplum' ideali olarak belirlenen Hacı Bektaş paradigmasının tarihî tezahürleri, Thomas S. Kuhn'un paradigmatik değişim modeli çerçevesinde paradigmanın doğuşu, normal dönemi, kriz aşaması ve dönüşüm süreci şeklinde ele alınmıştır. Kuhn'un paradigmatik değişim modeli, Hacı Bektaş paradigması ile birebir örtüşmese de Bektaşiliğin tarihî ve sosyal değişim süreci, bu model vasıta kılınarak incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca sosyal bilimlerde, herhangi bir yapının, bir teori ile tıpatıp uyuşmayacağı yazar tarafından da dile getirilmiştir (Gündoğdu, 2007, s. 11). Hacı Bektaş Veli'ye göre insan, pratikler ve manevi deneyimler aracılığıyla önce kendini tanımalı ve bu yolla hem iç hem de dış dünyasını kavramalıdır. Böylelikle hakikati anlama, iyi ile kötüyü ayırt etme ve bireysel ile toplumsal olgunluğa ulaşma imkânı doğar. Onun bu yaklaşımının temelinde, bağlı bulunduğu tasavvuf geleneği yer alır. Bu gelenek, bireysel deneyimlerin yalnızca kişiye değil, topluma da aktarılmasını ve paylaşılmasını gerekli görür. Dolayısıyla yazara göre, Hacı Bektaş Veli'nin düşüncesi, 'kâmil insan-fazıl toplum' anlayışını esas alan ve tasavvufi öğretiyi bir yol haritası olarak sunan bir model niteliği taşır (Gündoğdu, 2007, s. 101). 'Kâmil insan-fazıl toplum' anlayışı, Hacı Bektaş Veli'nin karizmatik liderliğiyle ortaya koyduğu birlik ve dirlik esasına yönelik olup, din, dil, etnisite ve mezhep ayrımı olmaksızın dostluk ve barışı hedefleyerek bütün insanlığı kucaklayan bir yapıdadır (Gündoğdu, 2007, s. 106). Ayrıca paradigmatik değişimin birikimli ya da devrimsel olduğu yönünde farklı iddialar olmakla birlikte Kuhn, paradigmatik değişimin devrimsel olduğunu savunmakta ve bu durum, yazarın uyarladığı Hacı Bektaş paradigması ile uyumluluk göstermektedir.

Hacı Bektaş Veli ve diğer Horasan Erenleri, menkıbelerde genellikle Ahmed Yesevi'nin inaniş ve öğretilerini Anadolu'ya taşıyan isimler olarak vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anadolu sūfilığının Orta Asya merkezli olduğu, yazar tarafından dile getirilmiştir. Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru gerçekleşen göçlerin nedenleri arasında siyasi, sosyoekonomik ve dinî sebepler yer almaktadır. Dinî saikler bağlamında, gaza ve cihat anlayışı ön plana çıkarken, siyasi ve sosyoekonomik anlamda en büyük etkenlerden biri, Moğol istilasıdır. Bu dönemde yaşanan göçler esnasında, oymağı ya da aşiretiyle birlikte Anadolu'ya gelen Hacı Bektaş Veli'nin Baba İlyas ile temas ettiği rivayet edilmektedir. Paradigmanın normal dönemi olarak adlandırılan alt bölümde Hacı Bektaş Veli-Baba İlyas ilişkisi, Babai İsyanı, paradigmanın dinamiklerini oluşturan birlik ve dirlik esası, dört kapı kırk makam öğretisi ve Hacı Bektaş Veli'nin halifeleri/postnişinleri konuları, ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Hacı Bektaş-Baba İlyas ilişkisi ile ilgili olarak; Hacı Bektaş Veli'nin gittiği yörelerde, Baba İshak'ın faaliyetlerini görmesi üzerine Baba İlyas ile görüşmek istemiş olabileceği ve bu görüşme sonrasında Baba İlyas'ın, Baba İshak'ı fitne çıkarmaması hususunda ikaz etmiş olabileceği yazar tarafından iddia edilmektedir. Daha sonra, Kayseri ya da Eskişehir dolaylarına doğru hareket eden Hacı Bektaş Veli, iç meselelerini görüşmek amacıyla Karaca Ahmed gözcülüğünde toplanan Rum Erenlerine güvercin donunda gelmiştir. Yazar, bu konuda da Rum Erenlerinin isyana katılıp katılmama konusunda karar almak üzere toplanmış olabileceklerini ve Hacı Bektaş'ın güvercin donunda gelmesinin onları barışçıl bir şekilde bu isteklerinden vazgeçirmek bağlamında yorumlanabileceğini ifade etmektedir (Gündoğdu, 2007, s. 138-140). Ayrıca Babai İsyanı'nın sebebinin dinsel değil, daha ziyade sosyoekonomik unsurlardan kaynaklandığının altı çizilmiştir. Haçlı Seferleri, Moğol istilas, Babai İsyanı gibi olaylar neticesinde, Anadolu'nun dinsel ve düşünsel yapısı etkilenmiş ve bu noktada Horasan Erenlerinin birleştirici rolü ön plana çıkmıştır.

Paradigmalar, bir olay ya da olgunun nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusunda toplumu yönlendiren düşünme biçimi ya da değerler dizisidir. Hacı Bektaş Veli'nin 'kâmil insan-fazıl toplum' paradigmasının dinamiğini de bireye ve dünyaya nasıl bakılması gerektiği hususunda bir bakış açısı belirten mistik içerikli davranış modelleri teşkil etmektedir (Gündoğdu, 2007, s. 148). Bu paradigmanın temel ilkesinin birlik ve dirlik için sulh ve sükûn olduğu, stratejik hedefinin yarı göçebe Türkmenlerin yerleşik hayata geçirilmesi olduğu, kuramsal esaslarının ise *Makâlât*'ta ve bu eser içerisinde önemli yer teşkil eden dört kapı kırk makamda zuhur ettiği, yazar tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca Hacı Bektaş Veli, hem kendi çabaları hem de halifeleri aracılığıyla gazilik ve veliliği gizemli bir biçimde mezcederek sadece Türkmen zümreleri irşat etmekle kalmamış; aynı zamanda bölgedeki Hristiyanların ihtidasına da vesile olmuştur. Nihayetinde, Anadolu'dan Balkanlara ve hatta Mısır'a kadar uzanan bir coğrafyada, Hacı Bektaş Veli'nin öğretileri etkili olmuştur. Ürettiği ve temsil ettiği manevi ve sosyal değerler ışığında, Türklüğün ve İslamiyet'in yayılmasında önemli rol oynamıştır (Gündoğdu, 2007, s. 211).

Hacı Bektaş Veli'nin vefatı sonrası, paradigmanın kriz aşamasında, Kadıncık Ana ve Abdal Musa olmak üzere karşımıza iki önemli isim çıkmaktadır. Bu alt bölümde, Fatıma Bacı, Hatun Ana, Kutlu Melek olarak da anılan Kadıncık Ana'nın kimliği, Hacı Bektaş Veli ile ilişkisi ve Hacı Bektaş'ın mücerretliği, farklı yazarların görüşleri doğrultusunda genişçe tartışılarak konu, Bektaşilik'te ortaya çıkan bel evladı-yol evladı ya da diğer bir deyişle Çelebi-Babagân ayrımına bağlanmıştır. Kadıncık Ana'nın Hacı Bektaş Veli'den aldığı manevi emanetini devrettiği kişi olarak rivayet edilen Abdal Musa'nın ise, Hacı Bektaş'ın efsanevi bir kişiliğe dönüştürülerek kutsiyet kazanması ve bir iman konusu hâline gelmesinde etkili olduğu belirtilmiştir. Zira Abdal Musa, gazalara katıldığı esnada, Osmanlı gazilerine ve Yeniçerilere, Hacı Bektaş Veli'nin menkıbevi/mitolojik kişiliğini tanıtmaya çalışmıştır. Bu aşama, yazar tarafından paradigmanın efsanelerle oluşturulmaya çalışılan yeni örnek ve model karizmayla yürütülmeye geçiş evresi olarak değerlendirilmiştir. Hacı Bektaş'ın vefatı sonrası, ardında bıraktığı tebliğ, davranış, zihniyet ve gelenekten ziyade, efsanelerin ve menkıbelerin devreye girdiği ifade edilmiştir (Gündoğdu, 2007, s. 218).

Paradigmanın dönüşüm sürecine gelindiğinde, kök paradigmanın etkisi tümünden yitirilmemekle birlikte Balım Sultan ismi ve Hurufi-Şii tesirler etkili olmuştur. Bektaşiliğin geniş kitlelere hitap eden bir tarikat olması sebebiyle Abdallar, Torlaklar, Işıklar, Kalenderiler, Işıklar vs. zümreler, Bektaşilik şemsiyesi altında kendi fikirlerini dayatmaya çalışmışlardır. Sonraki dönemlerde ise Hurufilik, Şiilik gibi unsurların nüfuzu ile Bektaşilik'te bozulmalar ve değişimler meydana gelmiştir. Ayrıca aynı dönemde görülen Safevi etkisini de göz ardı etmemek gerekir. Bu durum neticesinde, Bektaşiliğe düzen vermek adına II. Bayezid tarafından Hacı Bektaş Dergâhı'nın başına Balım Sultan getirilmiştir. Ayin, erkân ve tekke yapılanması itibarıyla bazı değişiklikler yapan Balım Sultan'ın en önemli icraatı, tarikata mücerretlik erkânını getirmiş olmasıdır. Paradigmanın dönüşüm sürecinde etkili olan On İki İmam sırrı, tenasüh-hulul inancı, Hakk-Muhammed-Ali üçlemesi, içkinin serbestliği gibi unsurlar, yazara göre teoride değil, pratikte bazı değişimleri beraberinde getirmiştir. Bunlar değişim süreci neticesinde ortaya çıkan ve eski ile ortak paydası azalmış yeni davranış biçimleri olarak nitelendirilmiştir. Bu değişim süreciyle birlikte bazı unsurlar, Safevilik sembolüne dönüşerek bilhassa ayin-i cemlerde Şah Hatayı etkisi ağır basmış ve adap-erkân itibarıyla Hacı Bektaş Veli çizgisinden uzaklaşmıştır (Gündoğdu, 2007, s. 283-284).

Eserin üçüncü bölümünde, değişim sürecinde Osmanlı-Bektaşilik ilişkileri ve Bektaşilik değerlendirmelerinde bazı parametreler ele alınmıştır. Osmanlı-Bektaşilik ilişkilerinin başta iyi olduğu ancak sonrasında, bazı ekonomi politik, siyasi ve toplumsal nedenlerden dolayı problemler yaşandığı ifade edilmiştir. Osmanlı'ya yönelik isyanların çoğunda Bektaşilerin değil, Kızılbaşların etkin olduğu vurgulanmıştır. Bektaşiler, isyanlara doğrudan katılmamasına rağmen bu durumdan nasibini almış ve nihayetinde 1826 yılında Vaka-i Hayriye denilen olayla Yeniçeri Ocağı ile birlikte Bektaş tekeleri de kapatılmıştır (Gündoğdu, 2007, s. 299). Yasaklı dönem sonrası, 1850'li yıllarda, bazı Bektaş tekeleri yeniden açılmış, Sultan Abdülaziz döneminde ise Bektaşilik yavaş yavaş eski gücünü kazanmaya başlamıştır. Bu durum, 1925 yılında çıkarılan tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması kanununa değin sürmüştür (Gündoğdu, 2007, s. 307). Bektaşiliğin değerlendirilmesine yönelik olarak Hacı Bektaş Veli'nin, paradigmasının dinamiklerini 'kâmil insan-fazıl toplum' esasları çerçevesinde oluşturduğu ancak zaman içerisinde kriz ortamıyla birlikte değişim ve dönüşüme uğradığı, yazar tarafından ifade edilmiştir (Gündoğdu, 2007, s. 309). Bu dönüşüm sürecinde, farklılaşmaların ve eleştirilerin odağında Hacı Bektaş Veli'nin zati değil, Bektaşilik ve yeni müntesipleri yer almaktadır. Hacı Bektaş, veli sıfatıyla halk hafızasına mal olmuş ve Bektaşiliğin ötesinde algılanmıştır. Ayrıca eski paradigma ile yenisi arasındaki farklılaşmanın teoriler arasındaki ontolojik bir farklılaşmadan ziyade pratiklerin değiştirilmesine yönelik olduğu da vurgulanmıştır.

Eserin sonuç bölümünde, genel bir özet yapılarak Bektaşilik olgusu değerlendirilirken farklılıklar ekseninde, analitik bir yaklaşımla ele alınmasının daha doğru olduğu ifade edilmiştir. Hacı Bektaş Veli'nin ve Bektaşiliğin heterodoksi bağlamında değerlendirilmesinin yanlış olduğu, bunun yerine 'kâmil insan-fazıl toplum' ideali çerçevesinde ele alınması gerektiği tekrar vurgulanmıştır. Bu paradigmanın üç önemli esasının sevgi, hoşgörü ve toplumsal barış şeklinde tezahür ettiği ve bu esasların 'yetmiş iki milleti ayıplamama' sözüyle ilkeleştirildiği belirtilmiştir. Hacı Bektaş Veli'nin ilkeleştirmiş olduğu, dinî-tasavvufi temelli pratiklerin zaman içinde sıradanlaştırılarak özünden uzaklaştırıldığı ifade edilmiştir. Çözüm önerisi olarak ise eserin sonunda yazar, Bektaş geleneğinin özüne dönüşünün mezkûr öğretilerin kendi evrensel bağlamından ve İslami esaslara bağlı tasavvufi gelenekten koparılmadan, dört kapı kırk makam çerçevesinde güncellenmesi ile mümkün olacağı yönünde kanaatini dile getirmiştir.

Sonuç

Alevilik-Bektaşılık araştırmaları, farklı disiplinler içerisinde (ilahiyat, edebiyat, sosyoloji vs.) bilhassa son yıllarda giderek artan bir ilgi görmektedir. Bu bağlamda, Cengiz Gündoğdu'nun *Hacı Bektaş-ı Velî Öğretisi ve Takipçileri Hakkında Metodik Bir Yaklaşım* isimli kitabı, literatüre metodolojik yeni bir bakış açısı kazandırması bakımından dikkate değer bir eserdir. Genel okuyucuya hitap etmekten ziyade akademik çevreye yönelik olan eserde, paradigmatik değişim modeli, Bektaşiliğin doğuşu, gelişimi ve dönüşümü aşamalarına uyarlanarak Hacı Bektaş Velî'nin ilke ve öğretilerinin zaman içerisinde nasıl bir hâl aldığı sistematik bir şekilde incelenmiştir. Akademik titizlikle ele alınan eserde, tarihî belgelerin, menkıbevi kaynakların ve önceki yazarların görüşlerinin eleştirel bir süzgeçten geçirilerek sunulması, kitabın dikkat çekici ve güçlü yanlarından birisidir. Eserin zayıf yanı olarak ise bazı imla hataları dışında, Hacı Bektaş Velî hakkında birincil kaynakların azlığı nedeniyle bazı yorumların varsayımsal kalması ifade edilebilir. Sonuç olarak bu eser, çizilen metodolojik ereve dâhilinde Hacı Bektaş öğretisinin tarihsel temellerini, toplumsal işlevlerini, meydana gelen dönüşümü ve takipçi çevreleriyle kurulan ilişkileri incelemek isteyen araştırmacılar için temel başvuru kaynağı niteliğindedir.

Kaynakça

- Gündoğdu, C. (2007). *Hacı Bektaş-ı Veli ğretisi ve Takipçileri Hakkında Metodik Bir Yaklaşım*. Aktif Yayınevi.
- Gündoğdu, C. (2020). *Hacı Bektaş-ı Veli ve Kamil İnsan-Fazıl Toplum Paradigması*. Sufi Kitap.
- Gündoğdu, C. (2021). *Hacı Bektaş-ı Veli*. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Maden, F. (2019). *Hikmet Kapısı Hacı Bektaş-ı Veli*. Erdem Yayınları.
- Yıldız, H. (2019). *Geleneksel Algıdan Gerçekliğe Hacı Bektaş Veli Tarihsel Bir Yaklaşım*. izgi Kitabevi.

Makale Bilgisi / Article Information**Atıf/Cite as**

Bitirmiş, İ. S. (2025). Cengiz Gündoğdu, 2007, Hacı Bektaş-ı Velî - öğretisi ve takipçileri hakkında metodik yeni bir yaklaşım. Ankara, Aktif Yayınevi. *SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 116-122.

Bitirmiş, İ. S. (2025). Cengiz Gündoğdu, 2007, Hacı Bektaş-i Veli- a new methodical approach to his teachings and followers. Ankara, Aktif Publishing House. *SUREK Journal of Alevism – Bektasism and Cultural Studies*, 5, 116-122.

Yazar / Author**İsmail Sefa BİTİRMİŞ**

Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, Alevilik Araştırmaları Enstitüsü

Res. Asst., İnönü University, Alevism Research Institute

sefa.bitirmis@inonu.edu.tr, 0000-0001-9033-9689

Geliş Tarihi / Received

07 Ekim / October 2025

Kabul Tarihi / Accepted

10 Aralık / December 2025

Yayın Tarihi / Published

31 Aralık / December 2025

Yayın Sezonu/Pub Date Season

Aralık / December

Sayı / Issue

5

Sayfa / Pages

116-122.

Makale Türü / Article Types

Tanıtmı / Review

Kapsam / Scope

Sosyal ve Beşerî Bilimler / Social and Humanitarian Sciences

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Ethical Statement

Araştırmacı verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem ve iThenticate programı tarafından incelenerek intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları / Contribution Rates of Authors to the Article

Makale tek yazarlıdır. / The article is single authored.

Çıkar Beyanı / Declaration of Interest

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. / There is no conflict of interest in the preparation of the article.

Telif Hakkı ve Lisans / Copyright & License

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Yayıncı / Published by

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Enstitüsü / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Hacı Bektaş Veli Research and Application Institute